

Universitatea
„Alexandru Ioan Cuza”

**Facultatea de Economie
și Administrarea Afacerilor**

*Zilele porților deschise
pentru studenții
economisți*

IAȘI
18.10.12

Ce auzim și ce știm?

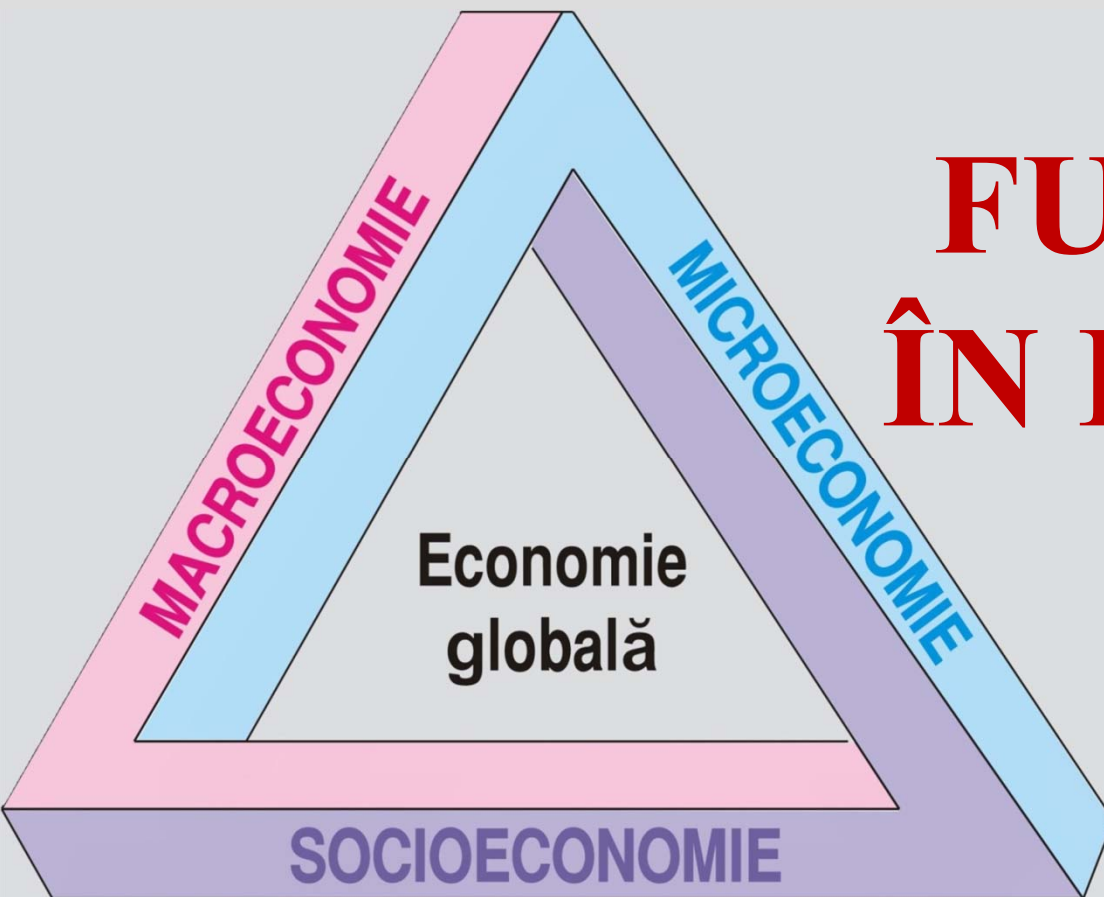
Olivier Blanchard: „*Criza economică globală va dura cel puțin zece ani*”

Dennis Meadows: „*În 2007...doar 3% (din tranzacțiile valutare-n.n) aveau scop comercial, restul de 97% constituind speculații*”

Angela Merkel: "*Dacă euro va eșua, atunci Europa va eșua*"

Există credința că realitatea economică este obiectul de studiu al științei economice. Adevărul este că știința economică se ocupă cu modelele de economie care subîntind teoretic realități diferite.

IDEAL & FUNCȚIONAL ÎN ECONOMIA DESCHISĂ

*Despre modele de
gândire și acțiune*

SUMAR

- **Viziuni parțiale & lumi divergente**
- **Realitatea economică vs. diversitatea modelelor**
- **Fundamente antitetice ↔ soluții antinomice**
- **Proiecții teoretice și/sau acțiune concretă**
- **Secvența principală și efectul cozii de cometă**

---

*„Nu există soluție
intelectuală
la un conflict de
interese”*

Frank Knight

Dislexia Economiei?

- Există o constrângere puternică (psihologică) a teoriei economice ce o face să se concentreze aproape exclusiv asupra **tematizării soluțiilor** la o singură problemă: **câștigul** (*în variile sale expresii*);
- Se pare că această focalizare pe instrumentele raționalizării unidimensionale a făcut din Economie o știință căutată;
- A **pierdut**, însă, **perspectivele** teoretice mai largi, care instrumentează accesul propriu-zis la câștig;
- Economia oferă, de aceea, prea multe **modele teoretice ideale**, pe care realitatea economică le contrazice.

Unitatea pierdută?

- Gândirea economică este formal **pluricefală**, o stare responsabilă de distorsiuni în coerența exercițiului ei rațional.
- Există o supoziție explicativă: manifestarea *în cogniția economică a unui principiu al alterității semnificațiilor*:
  - în consistența antitetică a fundamentelor epistemice ale Economiei (e.g.: *obiectualism-subiectualism, etc.*);
  - în conceptualizarea diferențiată (e.g.- supracentrarea **operaționalizării câștigului unui singur factor**, în sensul presupus de funcția de producție);
  - în teoretizarea **adversă** a utilizării soluțiilor (e.g.- *keynesism vs. monetarism*);
  - în interpretarea **multicriterială** a tezelor economicității (e.g.- geografic, doctrinar, politic, instrumental etc.).

Sfidarea fundamentelor?

- **Asimetria** dintre proiecția epistemică a Economiei și configurarea în realitate a sistemelor economice reclamă necesitatea de a certifica coerența extensiunilor științei economice cu **temeiul lor natural** (fixat în intensiune);
  - *Intensiunea epistemică interpolară a Economiei nu explică pe deplin extensiunea sa pluriversă (cu unele excepții întâlnite în fenomenologia micro);*
- Extensiunile sub forma **modelelor, strategiilor sau politicilor** sugerează că știința economică ar putea fi chiar puțin utilă activității economice, din moment ce se recurge la formule **inconsistente** cu fundamentele ei, provenind din alte surse teoretice.

Condiția subalternă?

- Într-un fel siderant pentru obișnuința noastră cu putințele Economiei, știința economică rămâne prea **închisă în manual**, *este o locuitoare convinsă a dicționarelor*;
- Fața la vedere (*publică*) a științei economice poartă vălul gros (de împrumut) al **gestiunii puterii**, de la nivel local până la nivel global:
  - principiul economicității este moderat, chiar suplinit de **principiul interesului**, avuția fiind o problemă cu soluții mai curând politice;
  - economia de scară reușește acolo unde există eșafodaj strategic privind **securizarea resurselor**;
  - controlul puterilor (economice, politice, științifice, culturale etc. creează **teoria care se aplică**.

Parțialitatea acțiunii?

- *În Economie realitatea nu ascultă prea adesea de teorie, iar teoria pretinde fără temeii de la practică:*
  - Exemplul elocvent este dat de **teoria mainstream**, care astăzi este teoria ce, între altele, acordă rolul determinant în economie organizării centrate pe capitalul financiar;
  - Conform cu această teorie în realitate ar fi:
    - ✓ un singur model corect (*ideal*) de economie, al **capitalismului corporatist** (*acum sau cât de curând*);
    - ✓ spațiul de raționalitate al economiei vizează prevalent **creșterea capitalului financiar**;
    - ✓ economia simbolică este suficientă sieși.

Diversitatea tăcută?

- Realitatea globală arată altceva, că în fapt sunt **funcționale trei modele** de economie, total diferite prin fundamente și aflate în concurență pentru rating:
  - ❑ modelul fondat pe capitalul financiar (*economia banului*, având ca exemplu economia nord-americană);
  - ❑ modelul fondat pe capitalul industrial și relevanța industriei prelucrătoare (*economia produsului*, ilustrată perfect de economia central și nord europeană);
  - ❑ modelul fondat pe capitalul uman (*economia muncii*, reprezentată de economia asiatică).
- Ele sunt și modele **regionale** de economie.

Idealizarea iraționalului?

- *Regulile jocului în modele sunt total diferite și se structurează după teorii diferite.*
- În *economia banului* performanța pieței se alimentează preponderent din crearea de valoare adăugată pe traseele din afara spațiului de raționalitate economică:
  - ❖ piața duală bancară și bani fictivi (originea crizei actuale);
  - ❖ aranjamente de guvernanță substitutivă.
- Efectul structural vizează: concentrare absolută în sistemul financiar (D. Meadows-*tranzacțiile valutare depășesc de 14 ori PIB global*); capitalizare bursieră; declinul sectoarelor nonspeculative (*tranzacțiile comerciale sunt 3% din total tranzacții valutare*).
- Este economia bazată pe *acclerație*, în care piața impune ritmul înaintării societății.

Marginalizarea moderației?

- În *economia produsului* piața tinde să fie moderată de:
  - așteptările societății în materie de cerere structurată în termeni de **stabilitate a confortului** (Rifkin: „a munci pentru a trăi”);
  - promovarea unei oferte structurată în termeni de **dezvoltare durabilă**.
- Este economia bazată pe **ambreiaj**, care, în funcție de condițiile contextuale și pentru siguranța înaintării, **cuplează și decuplează piața și societatea**.
- În **economia banului** riscul este să te oprești din mișcarea de accelerație, în timp ce în **economia produsului** riscul este să rupi plasa de siguranță a mersului echilibrat al pieței și societății.

Fertilitatea ideologiei?

- În **economia muncii** piața este sub controlul statului și își alimentează dinamismul din:
  - abundența naturală a resurselor umane (*explică efectul relocării capitalului industrial dinspre zonele dezvoltate*);
  - oferta externă de capital ieftin.
- Prezintă combinația rară a unei funcții de producție cu **factori nerestricționați** cantitativ și/valoric.
- Este economia bazată pe **servo-frâna** intervenționismului pentru a se păstra controlul statului asupra saltului înainte al pieței.
- În economia muncii riscul este al deteriorării violente a echilibrului înaintării pieței și societății.

Imposibilitatea convergenței?

- Principiul ordonator al sistemului societal:
  - ❖ piața - în economia banului;
  - ❖ comunitatea - în economia produsului;
  - ❖ statul - în economia muncii.
- Modelul cunoașterii intelectuale are accente diferite:
  - Problema timpului are soluții intensive în economia banului, mixte în economia produsului și extensive în economia muncii.
  - Problema spațiului are soluții extensive în economia banului, intensive în economia produsului și mixte în economia muncii.
  - Cauzalitatea este materialistă în economia banului, mixtă în economia produsului și idealistă în economia muncii.

Modele concurente?

- Statutul mecanismului de reglare este de:
  - piață liberă în economia banului;
  - piață coordonată în economia produsului;
  - piață controlată în economia muncii.
- Tendințialitatea evoluției este asimptotică cu:
  - tipologia societății de piață pentru economia banului (*pieța ca model de viață*);
  - economia socială de piață pentru economia produsului (*comunitatea ca model de viață*);
  - economia socialistă de piață pentru economia muncii (*ideologia ca model de viață*).

Societatea deschisă?

- Consecințele evolutive la limită sunt:
  - în economia banului-*economicizarea lumii*.
  - în economia produsului-*antropizarea pieței*;
  - în economia muncii-*unidimensionalizarea acțiunii* umane.
- Problema modelului de viitor rămâne una a alegerii căii de urmat (*inovarea societală este deschisă*).
- Nu sunt etape obiective și valide logic în algoritmul opțiunilor.
- Știința economică apelează la răspunsul dat de ideologii, calea de urmat dovedită în istorie ca fiind prea *îngustă* pentru adevărul complex al existenței.

Care pe care?

- Se știe că diversitatea ține de **fundamentele naturii** și naturalului; diversitatea în realitate a modelelor de economie ar putea să fie consecința acestei legi.
- Partea delicată a realității economice globale este că diversitatea nu este tolerantă ca în natură, modelele regionale de economie fiind în **concurență**, adesea frizând violența pentru:
  - **controlul piețelor** și al resurselor,
  - putere de acțiune extinsă (*vezi bătălia pentru și contra Euro*).
- Prelungirea spre limita fatalului a crizei actuale pare să-și găsească explicația în **adversitatea** dintre modele.

---

*„Ceea ce așteaptă
oamenii de la economiști
depășește puterea
oricărui muritor”*

Ludwig von Mises

Materialitatea iluziei?

- În epicentrul rupturii dintre teoria și acțiunea economică se situează faptul că spațiul de raționalitate (piața) se structurează cu elemente al căror temei de validitate este **credința** (banii, creditul, contractul, piața, echilibrul)
- Accentele pe aceste elemente – o sursă a diversității.
- Opțiunea esențială: economia - scop sau mijloc?
- Predeterminarea: Economia este un univers clădit pe **așteptări** (ex-ante) și nu pe contingențe (ex-post).
- Științificitatea în Economie este de tip special pentru că se operează cu **conjecturi** și nu cu adevăruri certe.
- *Economia este rațională când există încredere în funcția ei și irațională când încrederea se epuizează.*

Religia raționalului?

- Cunoașterea economică modernă s-a încheiat ca o veritabilă teologie a randamentului, cu elemente specifice:
  - consecințele acțiunii economice sunt atribuite prevalent (chiar preeminent) unei forțe abstracte („*mâna invizibilă a pieței*”);
  - performanța condiției umane (*având drept constituenți: munca, lucrul și acțiunea*) nu este un apanaj al rațiunii și raționalului („*spirite animale*”);
  - efectul economic este o problemă a dependenței verticale (*ierarhia avuției – ca problemă a individului*), iar efortul (participarea) este o problemă a dependenței orizontale (*coeziunea socială – ca provocare a funcționalizării sistemului*).

Alegerea artificialului?

• Inconsistența ideilor economice vine și din raportul de **contrarietate cu sugestiile și temeiturile naturii.**

➤ Știința economică optează ca soluție a existenței pentru aplicarea principiului nenatural „*tot mai mult și mai repede*” în timp ce natura procedează prudent („rațional”) și **nu face salturi.**

❖ **Câștigul** din creșterea prea accelerată este diminuat, chiar anihilat, de **pierderea** din recesiunea profundă (J.A.Lybeck: *ciclul de afaceri mediu de 54 de luni cuprinde 17 luni recesiune și 38 de luni expansiune. Din 1854 - prima recesiune, omenirea a trecut prin aproape 50 ani de recesiune.*)

Viciul preferinței?

- *Filosofia consumeristă ne îndeamnă să mâncăm toate cele șapte vaci grase și să trăim în timpul destinat celor șapte vaci slabe!*
- Teza care funcționează este „să consumăm astăzi tot pentru că mâine pierdem sau nu mai suntem” și nu „dacă avem astăzi trebuie să păstrăm și pentru mâine sau pentru urmași”.
- Sistemul moral hedonist care ne domină ne-a împins spre o **economie a efectului imediat**, a orizontului tangibil și a câștigului cu orice preț.
- ***Economia de azi este a clipei și punctului ochit!***

Certitudinea economică?

- Eșecul cartezianismului economic nu este o fatalitate, ci o consecință a **suficienței metodologice**.
- Cheia înțelegerii și depășirii eșecului este adecvarea metodei cognitive la **spațiul intersubiectivității** (cu comportament stochastic) preocupate de posesia materială.
- Ilustrarea perfectă a eșecului metodologic o dă **excesul de raționalitate** (de parcimonie) folosit în derivarea speculativă a valorii prin *modelul Black-Scholes*.
- **Probabilitatea riscului investiției (*certitudine matematică*) înlocuiește certitudinea economică (*incertitudinea câștigului speculativ*).**

**Criza financiară a contrazis
afirmația că economia merită
tratată drept știință.
O știință se măsoară
prin capacitatea sa de a
explica, prezice și prescrie**

Moisés Naím

Imperiul versus?

- Marea problemă este că Economia s-a structurat într-un corp de cunoștințe care validează contextual soluții diferite, antinomice.
- Bunăoară, configurația în semicerc a economiei globale se datorează centrării perspectivelor teoretice fie pe conceptul de **Economie Națională**, fie pe conceptul de **Economie Integrativă**.
- Segmentarea economiei globale după prevalența perspectivei conceptuale constituie ea însăși o **contradicție** (*întregul nu face regula părților*); mai mult, evoluția formei de economie pare să nu fie concordantă cu evoluția pieței (*partea nu urmează întregul*).

Atavismele originii?

- Dezacordul între tendințele globalizării piețelor și reziliența la armonizare a perspectivei asupra formei economiei nu-și găsește răspuns convingător în știința economică.
- Constituția antitetică a fundamentelor Economiei, dualitatea perspectivelor conceptuale formale și acreditarea soluțiilor alternative **contravin principiilor raționalității**.
- Economia, dintre toate științele umanului, își conservă **atavismele gândirii** ezitante între țelurile misticii și țelurile rațiunii proprii filosofiei naturale.

Evoluționism recesiv?

• Spre exemplu, poziția principială față de deschidere determină substanțial **emergența tiparelor** de configurare și funcționalizare a modelelor de Economie:

- Economia Națională se înscrie în ciclul deschiderii cu limite date de **prezervarea controlului** asupra mecanismelor de reglementare;
- Economia integrativă acceptă deschiderea limitată în direcția experiențelor organizaționale de tip **postnațional**.

Propensiune extremă?

- Ambele viziuni însă au dezvoltat teorii cu privire la deschidere pe un spectru marcat de **extreme**:
  - Teoriile **comerțului liber**, cu formele propensive ale libertarianismului economic;
  - Teoriile **protecționismului**, cu experiențele recesive ale autarhiei.
- Așteptarea naturală ar fi ca:
  - perspectiva Economiei Integrative să conțină resorturile balansării consecințelor neașteptate ale eșecurilor pieței și ale eșecurilor statului;
  - perspectiva Economiei Naționale să colapseze.

Rezultate viceversa?

- Rezultatul este **paradoxal** pe fondul răspunsurilor la consecințele crizei actuale:
  - prevalența în structurarea strategiilor economice a principiului național a generat **agilitatea economiilor emergente** (între altele, țările BRIC);
  - formele de economie integrativă se confruntă cu **criza în valuri** (în principal SUA și UE).

„Pentru a răsturna o ipoteză,
uneori nu trebuie să faci
nimic altceva decât să o
împingi cât mai departe
poate merge”

Denis Diderot

Schimbarea nivelului?

- Depășirea blocajului epistemic în care se află Economia înseamnă trecerea la **alt nivel** de înțelegere și explicație a fenomenelor și proceselor economice.
- Realitatea economică se chircește în cadrele convenționale ale ordinii clădită pe particula „**inter**”:
  - apelul la ingredientele „supra” sau „trans” constituie o buclă ce se răsucește pe continuitatea de esență cu „inter”;
  - **ceea ce este perceput drept disonanță cognitivă sunt ipostaze de realitate semnificate de particula „post”.**

Ordinea libertății?

- Ordinea lumii tinde să se configureze într-o logică pregătită să nu mai creeze monștri de tip Leviathan:
  - se conturează ieșirea din era îndemnulului baconian al „cuceririi naturii”, propensiune aproximată de dezvoltarea economică **postindustrială** (*producție și consum ecologice, energie curată, sisteme în rețea, creștere participativă, statistica vieții etc.*) ;
  - se exersează la alte formule de gestiune a puterilor sugerate de tendințele evolutive ale structurilor societale de natură **postnațională** (*societatea globală, guvernanta globală etc.*).

Inadecvarea obsesiilor?

• Marea provocare economică este formula *stabilitate versus instabilitate*:

➤ stabilitatea este imposibilă într-o economie deschisă de tip global când se țintesc exclusiv obiective parțiale, în sens național:

❖ **Guvernanța globală** este o temă a înțelegerii superioare a modului de funcționare a diversității într-o unitate extinsă;

❖ Echilibrele funcționale globale trebuie să se ajusteze după principiul **win-win** din teoria jocurilor;

❖ Comportamentul de piață globală presupune existența **monedei unice** (eventual electronice).

Ineficiența *laissez faire*?

- Stabilitatea operaționalizată pe principiul „*mai mult, mai repede*” a condus la exces de îndatorare.
  - ❖ echilibrul spațial a fost obținut prin dezechibrul temporal. **Conflictul intergenerațional.**
  - ❖ echilibrul imediat și contingent a însemnat dezechibru general **amânat**, dar inevitabil.
- Instabilitatea, dintr-o fază potențială a ciclului, se manifestă ca fază principală și de durată.
- ***Revenirea la stabilitate apelează la modalități excepționale, la mijoace extraeconomice (schimbarea regimului proprietății, alocarea birocratică a resurselor etc.), alterând fundamentele modelului economic.***

Cezura experienței?

• Problema fundamentelor are două modalități de rezolvare:

➤ *corecția sistemului:*

❖ dezambiguizarea ipotezelor pentru a construi explicația rațională a consecințelor neintenționate;

❖ consistența funcțiilor economiei cu semnificațiile **complexității contextelor** societale.

➤ *schimbarea sistemului:*

□ internalizarea setului de valori ale celei de-a doua modernități (**aproximările evolutive postindustriale și postnaționale**)

Diferențieri naționale?

- Marea provocare a lumii este **conștiința globală**.
- Problemele naționale, gândite în logica diferitului (excepționalismului, naționalismului, etc.) au doar soluții globale:
  - ❖ **identitatea** este o temă a coeziunii creative a contextului global (ceea ce ne aseamănă ne ține la un loc și ne determină perenitatea);
  - ❖ natura fiind prin definiție **cooperativă** sugerează că natura umană nu este fatalmente antinomică;
  - ❖ dependența verticală este contra-natură în sistemele al căror mecanism de autoreglare este **învățarea**.

Ieșirea din periferie?

- Marea provocare a statelor este **coeziunea socială**.
- **Proiectul de țară** în era postnațională are ca funcție apropierea universală a obiectivelor coeziunii în perspectivă tridimensională - *socială, economică și teritorială* - de tip global (infrastructura confortului – egalitatea de șanse oriunde, oricum și oricând).
- Marea provocare a țărilor dezvoltate este să evite **polarizarea lumii**, iar a țărilor emergente să prevină centripetarea șanselor datorată limitărilor economice.
- *Sensul ideii de ieșire din crizialitate sistemică este depășirea formulelor de ordine care nu rezolvă problemele globale cum ar fi **subdezvoltarea, poluarea, agresiunea armată etc.***

Șansa României?

• O strategie, consolidată prin consens politic, de configurare a **mecanismelor proprii**, singurele apte de cuplaj natural, a economiei României la **angrenajul economiei europene**:

➤ *canalizarea economisirii interne, a gospodăriilor și companiilor pentru capitalizarea economiei reale și monetare (capitalizare internă consistentă);*

➤ *echilibrarea balanței și structurii capitalului în privința **efectelor de bunăstare** progresive asupra populației țării (deschidere și responsabilizare);*

➤ *creșterea performanței pe palierul **inovării** pentru dezvoltare și cultivarea înclinației antreprenoriale (reconfigurarea identității creative naționale).*

Abcederea crizelor?

- Marea provocare a României este să acomodeze imaginea de țară **fixată în periferie** cu viziunea românilor despre ei înșiși.
- Este o problemă de **stabilitate multicriterială** între:
  - ceea ce sunt și ceea ce arată;
  - ceea ce pot și ceea ce fac;
  - ceea ce vor și ceea ce au.
- *Fără primirea deschisă și abordarea concretă a acestei provocări ultimative, România va abceda orice criză, nu doar pe cea economică!*

---

*„Pentru ca mintea copilului
needucat să devină
inteligentă, ea trebuie
să dobândească atât
disciplină cât și inițiativă”*

Alan Turing

Mulțumesc pentru interes!

*Zilele porților deschise
pentru studenții
economisti*